

Psykiatri

Lov om anvendelse af tvang i psykiatrien - introduktion			
Udgiver	Region Hovedstadens Psykiatri		
Dokumenttype	Vejledning	Version	1
Forfattere	Gitte Krogager	Gældende fra	07-07-2011
Faglig ansvarlig	Gitte Krogager	Næste revision	20-12-2012
Ændringskommentar			

Formål

Formålet er:

§ at give en generel introduktion til rammerne for psykiatrilovens værdigrundlag

§ at give en generel introduktion til psykiatrilovens anvendelsesområde og rammerne for anvendelse af tvang

§ at sikre kendskab til lovens hovedprincipper

Definitioner/Afgrænsninger

Psykiatrilovsvejledningens delemer findes i særskilte vejledninger hvortil der linkes.

1. Introduktion til psykiatriloven (indeværende vejledning)
2. Gennemgående krav i forhold til anvendelse af tvang i psykiatrien
(incl. lægeerklæringsskabeloner samt eksempler på underkendte tvangssager)
3. Husordenspolitik for Region Hovedstadens Psykiatri
4. Husorden - overtrædelse heraf
5. Behandlingsplaner i vejledning om journalføring - vurderinger og indhold (tilpasset psykiatrien)
6. Eftersamtaler
7. Tvangsindlæggelse
8. Tvangstilbageholdelse
9. Tilbageførsel (rundkastning)
10. Tvangsbehandling
11. Udskrivningsaftaler og koordinationsplaner
12. Tvungen opfølgning efter udskrivning
13. Tvangsfiksering
14. Anvendelse af fysisk magt
15. Beroligende midde
16. Beskyttelsesforanstaltninger

17. Personlig skærmming
18. Aflåsning af døre i afdelingen
19. Personlig hygiejne under anvendelse af tvang
20. Undersøgelse af post, patientstuer og ejendele, kropsvisitation, beslaglæggelse m.v.
21. Tvangsprotokol og obligatorisk efterprøvelse af tvangsforanstaltninger
22. Patientrådgivere
23. Klagesystemet

Vejledningerne er opbygget på følgende måde:

Først angives kort formålet med delvejledningen og dernæst foretages relevante definitioner og afgrænsninger. Herefter angives alle relevante paragraffer – både i psykiatriloven og i de underlæggende bekendtgørelser – samt ministerielle vejledningstekster:

Relevante paragraffer i psykiatriloven

↓

Relevante paragraffer i bekendtgørelser

↓

Ministerielle vejledningstekster

Fremgangsmåde

Psykiatriens værdigrundlag

I Region Hovedstadens Psykiatri tager behandlingen af patienterne udgangspunkt i værdierne om respekt, faglighed, ansvar og udvikling. Patienten er i centrum for al behandling, og målet er, at behandlingsforløbet i videst muligt omfang bliver tilrettelagt i samarbejde og forståelse med patienterne og de pårørende.

Der er dog situationer, hvor det kan blive nødvendigt at anvende tvang som en del af den psykiatriske behandling, såfremt patienten ikke samtykker. Der er tale om tilfælde, hvor patienten er sindssyg eller befinder sig i en tilstand, der må sidestilles hermed - og behandlingen er nødvendig, fordi udsigten til helbredelse eller en betydelig og afgørende bedring af tilstanden ellers vil blive væsentligt forringet, eller fordi patienten er til nærliggende og væsentlig fare for sig selv eller andre.

Anvendelse af tvang vil altid blive oplevet som et stort indgreb i den enkeltes selvbestemmelsesret. Det er derfor vigtigt, at der hele tiden er fokus på at begrænse anvendelsen af tvang mest muligt – og på at forbedre kvaliteten af den tvang, det er nødvendigt at anvende. Det er desuden vigtigt, at den anvendte tvang bliver oplevet så skånsom og respektfuld som overhovedet muligt. Et af lovens hovedprincipper er således, at tvang ikke må benyttes, før der er gjort, hvad der er muligt for at opnå patientens frivillige medvirken - og patienten skal have en passende betænkningstid, hvis der er mulighed for det.

Anvendelsen af tvang skal altid stå i rimeligt forhold til det, som søges opnået, og hvis det er muligt at opnå resultatet ved en mindre indgribende foranstaltning, skal denne anvendes.

For at minimere og foregribe situationer, hvor det kan blive nødvendigt at anvende tvang i psykiatrien er det

- væsentlig, at ledere og personale i de psykiatriske centre løbende drøfter anvendelsen af tvang i almindelighed og konkrete tvangssituationer i særdeleshed. Det er desuden væsentligt at inddrage de patienter, der har været udsat for tvang, i disse drøftelser. Det er blandt andet sikret ved, at der skal gennemføres samtaler med patienten før og efter tvangsanvendelse.

Lov om anvendelse af tvang i psykiatrien

Psykiatriske patienters retsstilling reguleres som udgangspunkt på lige fod med patienter, der lider af fysiske lidelser. Dvs. at retsstillingen først og fremmest reguleres af den generelle lovgivning på det sundhedsretlige område, herunder sundhedsloven. Således gælder bl.a. reglerne i sundhedsloven kapitel 5, om informeret samtykke, som udgangspunkt også for psykiatriske patienter. Det centrale område i lov om anvendelse af tvang i psykiatrien er en regulering af adgangen til i visse tilfælde at anvende tvang i psykiatrien.

Lov om anvendelse af tvang i psykiatrien (psykiatriloven) beskriver udtømmende de tvangsformer, der kan tages i anvendelse. Loven fastlægger rammerne for hvornår – og under hvilke betingelser - personalet kan anvende tvang overfor patienterne. Samtidig beskriver loven patienternes rettigheder, idet der ikke kan udøves tvang, der ikke er hjemlet i loven. Loven bidrager dermed til at sikre den nødvendige sikkerhed og tryghed for både patienter og personale under behandlingsforløbet.

Tvang i psykiatrien bliver defineret som: "Anvendelse af foranstaltninger, for hvilke der ikke foreligger et informeret samtykke". Det betyder, at ingen undersøgelse, behandling eller pleje må indledes eller fortsættes uden patientens informerede samtykke, medmindre andet følger af lov eller bestemmelse fastsat i henhold til lov.

Der vil stadig være tale om frivillighed, hvis patienten ved en korrekt vejledning og information lader sig overbevise eller blot overtale til at medvirke. Hvis patienten forholder sig passiv, er der ikke givet informeret samtykke.

Vejledning om anvendelse af tvang i psykiatrien

Der vil ved enhver anvendelse af tvang indgå et lægefagligt skøn i de beslutninger, der bliver taget i forhold til at anvende tvang overfor psykisk syge patienter, herunder hvilken form for tvangsforanstaltning, der skal sættes i værk. Et skøn, der på trods af, at rammerne for anvendelse af tvang er grundigt beskrevet i lov, bekendtgørelser og vejledning, kan være vanskeligt at udøve i den konkrete situation.

Denne vejledning understøtter skønnet i forhold til hvor, hvornår og hvordan tvang må udøves på de psykiatriske centre i Region Hovedstadens Psykiatri, således at tvangsudøvelsen lever op til lovens intentioner om at begrænse anvendelsen af tvang mest muligt – og at tvangsanvendelsen bliver så kortvarig, skånsom og respektfuld som muligt.

Børn og unge under 18 år

Vejledningen gælder som udgangspunkt også for børn og unge under 18 år. Der gælder dog det særlige forhold, at psykiatriloven virker i samspil med forældreansvarsloven og serviceloven, der også indeholder bestemmelser om psykiatrisk undersøgelse af børn og unge.

En ung er myndig i patientretslig forstand, når vedkommende *er fyldt 15 år*. Det indebærer, at den unge selv kan give informeret samtykke til behandling - og selv kan frasige sig behandling.

Forældremyndighedsindehaver skal dog tillige inddrages og have information, men det er den unge selv, der er berettiget til både patientrådgiver og til at træffe beslutning om at klage.

For børn *under 15 år* – samt de få 15-17årige der vurderes ikke at kunne varetage deres egne interesser - vil forældremyndighedsindehaver kunne give informeret samtykke til behandlingen og forældremyndighedsindehaveren har ret til at klage. Det betyder, at hvis der foreligger et informeret

• samtykke fra forældremyndighedsindehaveren til foranstaltningen/behandlingen, så er der ikke tale om tvang efter psykiatriloven og denne finder derfor ikke anvendelse. Barnets retssikkerhed varetages ved, at forældremyndighedsindehaveren har pligt til at varetage dets interesser og behov.

Sundhedsstyrelsen har udstedt en vejledning på området, der bl.a. foreskriver, at foranstaltninger, der af barnet opleves som tvang, skal registreres – se vejledningen.

Omfang og gyldighedsområde

Psykiatrisk personale.

Ansvar og opgavefordeling/Ansvar og organisation

Ikke relevant

Bilag

Ikke relevant

Henvisninger og links

Bekendtgørelse af lov om anvendelse af tvang i psykiatrien

Lov 2010-06-25 nr. 708 om ændring af lov om anvendelse af tvang i psykiatrien og lov om rettens pleje

Lov 2010-05-26 nr. 533 om ændring af lov om anvendelse af tvang i psykiatrien og lov om rettens pleje

Bekendtgørelse om anvendelse af anden tvang end frihedsberøvelse på psykiatriske afdelinger

Bekendtgørelse om fremgangsmåden ved gennemførelse af tvangsendlæggelser

Bekendtgørelse om tvangsprotokoller og optegnelser samt registrering og indberetning af tvang samt udskrivningsaftaler og koordinationsplaner på psykiatriske afdelinger

Bekendtgørelse om forretningsorden for de psykiatriske patientklagenævn

Bekendtgørelse om patientrådgivere

Bekendtgørelse om underretning og klagevejledning i forbindelse med anvendelse af tvang i psykiatrien

Bekendtgørelse om undersøgelse af post, patientstuer, ejendele og kropsvsitation samt beslaglæggelse og tilintetgørelse af genstande m.v.

Vejledning om:

Behandlingsplaner

Eftersamtaler

Tvangsfiksering

Udskrivningsaftaler og koordinationsplaner (vejledning forventes udgivet primo 2011)

Husordenspolitik for Region Hovedstadens Psykiatri

Husorden - overtrædelse heraf

Klagemuligheder mv. for patienter indlagt på psykiatriske afdelinger

Vejledning om udfyldelse af tvangsprotokoller m.v. (retsinfo)

Relevant faglig evidens på området

Ikke relevant

Referencer

Ikke relevant

Reference til JCI-standarder

RE.1

RE.1.1

RE.1.2

RE.1.5

RE.2

RE.6.1

RE.6.2

BE.3.7

Reference til DDKM-standarder

2.1.1

2.1.2